ENSV Riiklik Avaliku Raamatukogu

JÄRVA TEATAJA

NR. 31. LAUPÄEVAL, 11. MÄRTSIL 1944. A. 4. AASTAKAIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. • Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht

Tallinna kohal tulistati alla 21, Narva lahe kohal 5 vaenlase lennukit

Idarindel paisus tõrjelahing kohati suurde ägedusse. Bolshevikele tekitati uusi raskeid kaotusi

Führeri peakorterist, 10. märtsil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Üks allveelaevade-hävitaja hävitas Mustal merel ühe nõukogude allveelaeva.

Ruumis lääne pool Krivoi Rogi jätkus tugev vaenlase surve. Hoogsete vasturünnakutega paisati bolshevikud mitmes kohas tagasi, mille juures hävitati tugevaid nõukogude võitlusüksusi või aeti nad laiali.

Lõikudes lääne pool Kirovogradi, kagu pool Svenigorodkat, lõuna pool Sepetovkat samuti kui edela pool Jampoli kasvas tõrjelahing suure ägedusesse.

Kuna ülekaalukate jõududega teostatud vaenlase rünnakud paljudes kohtades nurjusid, snutsid bolshevikud mõningates lõikudes pinda võita. Raskete võitluste kestel loovutati Umani linn.

Ka eile hävitati selles ruumis 91 vaenlase tanki.

Keskmises rindelõigus tekkis ainult kohaliku tähtsusega võitlustegevust. Rindel Novo-Ssokolnikovi ja Pihkva järve vahel nurjusid tugevad tankidest ja lahingulennukitest toetatud vaenlase rünnakud ägedates võitlustes 29 vaenlase tanki hävitamise järele. Kohalikud sissemurrud puhastati või riivistati otsekohe vastulöökidega.

Sõjalaevastiku valvelaevad tulistasid Narva lahe kohal alla 5, saksa jahilennukid ja õhutõrje vaenlase õhse rünnaku puhul Tallinnale 21 nõukogude pommilennukit.

Itaalia rindel tõrjuti elavama võitlustegevuse juures vaenlase kohalikud rünnakud tagasi ja viidi omapoolsed luurevõkseuste üritused edukalt lõpule. Meie kaugelaske kahurvägi saavutas vaenlase laadimistöödele Anzio ja Nettuno juures tabamusi laskemoona- ja tööstustoorainteladudele. Pandi tähele suuri plahvatusi.

Riigi pealinn oli 9. märtsi keskpäeval taas põhja-ameerika õhujõudude terrorirünnaku eesmärgiks. Tugeva tõrjetule läbi aeti ründavad üksused koondatud tulega laiali, takistades koondatud rünnakut. Suletud udu- ja pilvedekihi katte all heitsid nad lõhke- ja süütepomme mitmele linnaosale, mille läbi tekkis kahjustusi ja elanikkonna hulgas kaotusi. Peale selle heitis vaenlane mitmele asulale Lääne- ja Põhja-Saksamaal valimatult süüte- ja lõhkepomme Eriti ebasoodsate tõrjetingimuste tõttu tulistati meie õhutõrje poolt alla ainult 9 vaenlase lennukit.

Mööndunud ööl heitsid briti häirelennukid pomme asulatele Lääne-Saksamaal.

Ajavahemikus 1.—10. märtsini hävitati merevõitlusjõudude, kaubalaevade pardaõhutõrje ja mereväe õhutõrje poolt 25 vaenlase lennukit.

Kerge jalgväekahur positsioonil. Pk.-sõjakirjas. Maier (Wb).

Inglismaal osutab kirjaoskamatus tõusu

Genfist, 9. 3. (DNB). Londoni „Daily Mirror" märgib „tõsise sõjaprobleemina" kirjaoskamatute pretsendi pidevat tõusu kasvava inglise noorsoo hulgas. Kirjaoskamatus oli Inglismaal alati ebatavaliselt kõrge, kuid sõja algusest saadik on see tunduvalt tõusnud. Parlamendi liige mr. Silkin seletas ajalehe teatel: „Olen ühe kooli juhataja, kuhu on viimase 12 kuu jooksul astunud 77 last. 21 neist lastest 10-13 aasta vanuses ei mõistnud lugeda ega kirjutada ja 7 neist ei tundnud isegi tähti.

India keskkomitee nõuab välismaal asuvate India vägede tagasitoomist

Bangkokist, 9. 3. (DNB). India keskkomitee istungil nõudis kongressi partei liige Sant Singh kõiki India vägede tagasitoomist, millised asuvad välismaal, kaasa arvatud ka Itaalias võitlevad india diviisid, samuti ka kõigi välismaiste väeosade äravitmist Indiast. India valitsuse rahandusala juhataja, sir Jeromy Raisma vastas, et kõigi india väeosade tagasitoomine välismaiselt sõjatandritelt oleks soovitav ja et selles mõttes on juba astutud kontakti Briti valitsusega. Selle küsimuse lahendamine aga sõltuvat nii kasutada olevast laevaruumist kui ka liitlaste sõjajõudude üldisest jaotusest.

Stalini vastus Poola ettepanekutele

Genfist, 9. 3. (DNB). Stalini vastus Poola viimastele ettepanekutele esitati nüüd Reuteri teatel Briti valitsuse poolt Poola pagulasvalitsusele. Arvatakse, et Nõukogude Liit tahab näha Curzoni-liinis Nõukogude Liidu ja Poola vahelist lõplikku piiri, ühtlasi keeldudes läbirääkimisi pidamast Poola pagulastega.

Räpase looma käpp

Saatus tahtis, et just kangelaste mälestuspäevaks, s. o. päevaks, millal tunnetame ideede, isamaa-armastuse ja ülima ohvrivalmiduse surematust ning ulatumist üle aegade, pidi tabama meie rahvast raske katsumus. Ajalooline Narva, põlisvana ja võitlusjulge piiripost kultuurse lääne ja barbaarse Sise-Aasia vahel langes mõne päeva eest loomastunud stepijõukude pimeda ja mõistuseta hävitamiskire ohvriks. Nüüd toimus rünnak Tallinnale, mis nõudis ohvriks palju kultuuriväärtusi. Veel enam — peale Tallinna rünnati täiesti valimatult koguni üksiktalusid metsade keskel, rääkimata küladest ja teistest vähemaist asulaist. Jahi- ja tõrjetules langesid kümned terrorlennukid söestunud mõrvameeskondadega maapinnale nii Tallinna lähemas kui ka kaugemas ümbruskonnas. Pilk nende söestunud laipade näkku sunnib iga vaatajat möönma, et iga üksiku sellise mõrvari puhul on meil tõeliselt tegemist hullunuga, kelle ainsaks ideeks ja kireks on tappa ja hävitada, valikuta ja mõtlematult.

On veel pisut varajane püüda anda ülevaadet seekordse hävitusaktsiooni täpsemaist tulemusist, kuid teo kui seesuguse puhul ei ole ometi enneaegne kriipsutada alla põhitõdesid, mis meile saanud ja saavad sellest päevselgeiks. Narva purustamisega, üksikute külade, talude ja väikeasulate valikuta ründamisega ei teotle vaenlane sisuliselt midagi muud kui sitke eestluse sisemise võitlusjõu ja moraali murdmist. Nagu Narva hävitamisega taheti murda meie teadvusest igavene piiriposti võitlusmõte stepijõukude vastu, nõnda taheti nüüd väikeasulate ja üksiktalude ning heinaküünide ründamisega sisendada nõrganärvilistele viletsakestele alateadlikku hirmu vaenlase „vägevuse" ja „jõu" ees.

Ent paraku jääb oma kindlale hävingule kiiresti vastusammuva vaenlase seekordnegi agoonia-raputus ainult räpase looma viletsaks käpalöögiks, mis mitte ei lõhu ega hävita, vaid seevastu kogumi kasvatab ja süvendab, tihendab ja liidab eesti rahva vastupanu- ja võitlusjõudu.

Jah, sest need on m e i e linnad, meie külad ja talud, mida ta valikuta püüab hävitada. M e i e rahva paljude põlvede töö ja vaev, rõõmud ja mured on loonud need väärtused, mida põline idavaenlane nüüd tahab muuta tuhahunnikuiks. Ta võib hävitada väärtusi, räpase looma käpahoobid võivad nõuda meilt ka ohvreid, uusi kääpaid võib seetõttu kerkida meie kalmistuile — aga elavamaks kui kunagi varem saavad põlvede jooksul oma elu ohverdanud kangelaste vaimsed pärandid: isamaa-armastus on väärtusist ja elustki suurem, on üldse suurim, mida omab maailm. Vaenlane võib hävitada ka hauad ja kustutada nähtavad mälestused kangelasist — nende võitluse mõtet ja ideed ei hävita miski ega keegi.

See võitluse mõte on aga ka ühtlasi see, mis aitab meid üle igast materjaalsest kaotusest, kasvatades meis ainult viha ja süvendades võitlustahet. Me võime kaotada ka kõik linnad, aga me võitleme paisuva jõuga ja võidame. Räpase looma käpalöögid vaibuvad kord, millal rööviku keha on veel ainult üks surnud tomp. Siis tõusevad kõik meie linnad uuesti, ning tõusevad kaunemaina kui olid senised, millised purustas räpase looma käpp. Ning siis on saabunud eesti rahvale uus ja kangelaslikus võitluses ristitud püsiv vabadus.

—sp.

Eesti SS-brigaad purustas vaenlase sillapead

Neveli ja Pihkva vahel nurjusid vaenlase kohalikud rünnakud

Führeri peakorterist, 9. märtsil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Samal ajal kui Kertshi juures mitu nõukogude rünnakut nurjusid, tungis vaenlane sissemurrukohas edela pool Krivoi Rogi rasketes, veel kestvates võitlustes edasi.

Vetes loode pool Krimmi hävitati sõjalaevastiku julgestuspaatide poolt üks bolševike kiirpaat.

Kirovogradist lääne pool jäid vaenlase rünnakud tagajärjetuks.

Svenigorodka ruumis, lõuna pool Shepetovkat, samuti kui edela pool Jampoli osutasid meie väed arvukates kohtades tugevate jõududega ründavatele bolshevikkudele tugevat vastupanu. Sealjuures hävitati üksinda ühe korpuse lõigus 42 vaenlase tanki.

Pripetist ida pool asusid nõukogud mitme diviisiga rünnakule. Nad tõrjuti kohalike sissemurrete likvideerimise järele kaotusrikkalt tagasi.

Smolensk-Orša raudtee ääres jätkas vaenlane oma läbimurrutüritusi. Need varisesid aga jällegi kõikide relvade tõrjetules meie positsioonide ees kokku.

Witebskist kagu pool viis üks omapoolne rünnak, hoolimata vaenlase korduvatest vastulöökidest, ühe eelmiste päevade võitlustes tekkinud sissemurrukoha likvideerimiseni.

Neveli ja Pihkva järve vahel nurjusid bolshevike kohalikud rünnakud.

Narvast edela pool võitis meie vasturünnak vaenlase tugeva vastupanu juures uut pinda. Nii purustas 20. eesti SS-brigaad SS-oberführer Augsbergi juhtimisel koos germaani vabatahtlike ühe SS-soomuskorpusega mitmepäevastes võitlustes sillapead mõlemal pool Narva ja tekitas vaenlasele kõrgeid veriseid kaotusi. Nõukogude uued rünnakud löödi pärast 14 vaenlase tanki purustamist tagasi.

Ülal Põhjas tõrjusid maaväe- ja relva-SS-üksused tagasi üleksalukate vaenlase jõudude rünnakud. Üks nõukogude maabumiskatse Kalastaja poolsaarel aeti nurja.

Itaalia rinnetelt teatatakse mõlemapoolset luure- ja löögiüksuste tegevust.

Saksa torpeedolennukid ründasid eile õhtutundidel Alžiiri ranniku ees üht vaenlase järelveokonvoid. Vigastati raskesti 5 transportlaeva kokku 52.000 brt ja tulistati alla 2 vaenlase lennukit.

Egeuse meres löid sõjalaevastiku julgestuslaevad Kos'i saare juures tagasi Türgi erapooletutest vetest lähtunud 3 briti kiirpaadi rünnaku ja vigastasid üht paati nii raskesti, et tuleb arvestada selle hukkumist.

Põhja-Ameerika pommi- ja jahilennukiteüksuste ühe uue rünnaku juures riigi pealinnale eile keskpäeval sai vaenlane meie õhujõudude läbi jällegi raskeid kaotusi. Ägedates õhuvõitlustes ja õhutõrje läbi tulistati alla 112 vaenlase lennukit, seal hulgas 66 neljamootorilist pommilennukit. Pommiheidete läbi tekkis üksikutes linnaosades kahjusid ja piiratud kaotusi elanikkonna hulgas.

Saksa lennukid ründasid mööndunud ööl eesmärke Lõuna-Inglismaal.

Rangeim karistus korrarikkujaile

Politsei rakendab nüüdsest alates kõige valjumad abinõud nende suhtes, kes ei tea, kuidas nad peavad käituma

Kulgi sellele on juba korduvalt juhitud laiade hulkade tähelepanu, näitab tegelikkus siiski, et paljudel kordadel on kõik senised nõuanded ja juhised õhurünnaku puhuks lihtsasti inimestel kõrvust mööda. Asjaosalised isikud, kellel nende ametiülesannete tõttu tuleb liikuda ka õhualarmi puhul väljas, jutustavad oma tähelepanekuist lugusid, mis oma olemuselt ületavad õieti normaalse mõistuse. Nii näiteks esines viimase õhualarmi korral Paides rida juhuseid, kus aknad olid täiesti pimendamata. Ühel juhul isegi luges, mees rahulikult pimendamata akna all (!), ja seda kella 3-4 vahel öösi. Esines nähe, et õhuhäire signaali kõlades kogunes järsku rahvasumme tänavale, kuna mõned momendi ajal ruttasid öösi väikeste lastega lumistele heinamaadele. Selline pagemine vähemalt kõnealusel juhul oli kindlasti mõttetu ja hilinenud, tähendades õieti ainult lapse külmetamise ja järgneva haigestumise või malust. Inimesed, kellel pole otsest kutselist tegevust, eriti emad lastega, võiksid küll aegsasti mõtelda asumisele sugulaste-tuttavate poole maale. Nende laste tervis peaks omama neile ometi suurema tähtsuse kui võimaluse säilitamine — joosta linnas päevad läbi ühest kauplusest teise ja osta tigitagi, mõnd labast ja tähtsusetut ehteasjakest j. m.

Seoses viimase õhuhäirega Paides ja õhutegevusega Järvamaa kohal palutakse meid politseivõimude poolt teha üldsusele teatavaks, et nüüdsest alates on mitte ainult iga korteri omanik vastutav täieliku pimendamise eest, vaid ka iga majaomanik kogu oma maja pimendamise eest. Elanikelt nõutakse täielikku distsipliini ja rahu õhuhäire korral. Tänavad olgu tühjad ning inimesed kogunegu keldrisse. Kus kelder või varjend puudub, seal mindagu alumisele korrale ja oldagu seal nii, et inimesi kaitseks kildude eest võimalikult tugevad seinad ja suletud uksed. Igal juhul tuleb hoiduda aknaist eemale.

Kõige lähemal päevil teostub majast majja pööningute kontroll. Need peavad olema tühjad ja puhtad süttivaist asjust. Täit rõhku tuleb panna ka liivakottide soetamisele koos kustutusluuaga. Võitlus süütepommiga ei ole raske, kui omatakse kuiva liiva ja kustutusluud.

Kuna kõik senised ajakirjanduses ja muul teel antud heatahtlikud ning vajalikud juhised ja nõuanded ei ole leidnud täit arusaamist, siis asub politsei nüüdsest kõige karmimate abinõudega juurima välja kogu ümbruskonnale ohtlikke pahesid ja hooletust. Iga eksimus, mis moodustab endast praegu raske roima kogu ühiskonna vastu, leiab karmi karistuse.

Ainus tee

Soome ajakirjandus Moskva bluffist

Helsingist, 8. 3. Karjala liit on pöördunud mitmete tuntuimate soome tegelaste poole, et teada saada nende seisukohta Nõukogude Liidu relvade vaherahu ettepanekute suhtes. Esimesena on vastanud Helsingi linnavolikogu juhataja Rydmann ja Oulu piiskop Malmivaara. Soome teadetebüroo andis nüüd nende vastused edasi.

Direktor Rydman seletab, et Soome seisukord erinevat praegu tunduvalt Talvesõja aegsest. Soome armee asuvat soodsatel positsioonidel kaugel väljaspool kodumaa piire. Vägede varustus olevat hea, tähtsaimad kaitseliinid olevat hästi kindlustatud. Armee võitlusvaim, mis oli Talvesõjas hiilgav, olevat praegu samasugune. Kui aga Soome armee loovutaks saavutatud soodsad positsioonid koos relvadega juba enne sõja täielikku lõppu, siis ei tähendaks see midagi muud kui demobiliseerimist, millega Soome satuks täielikku sõltuvusse Nõukogude Liidu armust, mille peale võidaks järgnevat rahu igal mõeldaval kombel dikteerida. Soome seisukord oleks siis palju halvem kui sõda jätkates.

Nõukogude vaherahutingimuste tagamõte olevat Soomes igale selge ja lõpuks pidavat nende kaalutluste juures silmas pidama tähtsaimat, et soome rahvas, kui ta nende tingimustega nõustuks ja loovutaks vaieldamatult Soomele kuuluvad maaalad, ei teeks käesoleval hetkel, kus armee on edukalt võidelnud ligi kolm aastat ja kus kodune rinne ei ole hädaohus, sellega midagi muud, kui paenutaks end tühipalja ähvarduse ees. Selline järelandlikkus annaks soome rahva autundele ja endausaldusele surmava hoobi. Nende omadusteta aga olevat niigi väike rahvas juba ette määratud hukkumisele. Soome ei võivat vastu võtta ettepandud vaherahutingimusi, sest sellega nõrgestaks ta tulevaste sugupõlvede jõudu ja reedaks käesolevas vabadusvõitluses langenuid.

Samas vaimus on vastanud ka Oulu piiskop Malmivaara. Soome armee pidavat võitlema seni, kuni on vabadus ja iseseisvus tingimusteta kindlustatud selliste piiride juures, mida ka tulevikus võimalik on mõjuvalt kaitsta. See olevat Soomele ainsaks võimalikuks teeks ja tulevat vaid loota, et valitsus silmapilgu raskustele vaatamata sammub järjekindlalt seda teed, mida rahvas peab ainuõigeks.

Bolshevikkude maskeeritud tungimine Indiasse

Adanast, 9. 3 (DNB). Nagu Lähis-Ida raadio teatab, saabus Indiasse nõukogude lendureid, varustatult spetsiaalsete lennukitega rohutirtsude vastu võitlemiseks.

Saudi-Araabias ja Aafrika idarannikul rakendati teatavasti selleks inglise ja aafrika üksusi. Seda enam äratab tähelepanu, et Indias kui tähtsamas briti asumaas rakendati selleks otstarbeks bolshevikke.

Paraguay tunnustab Argentiina uut valitsust

Genfist, 9. 3. (DNB). Paraguay otsustas, nagu teatab Reuter, selles mõttes ühineda Tshiili ja Boliiviga, et temagi jätkab diplomaatilike suhteid Argentiinaga.

Lugejatele

Kuna trükikoda tekkinud rikke tõttu oli 24 tundi elektrivooluta, ilmub meie lehe tänane number toimetusest mitteolenevalt tunduva hilinemisega ja osalt lünkliku sisuga.

„J.T." toimetus.

Harjumaalt 4500 tervituspakikest rindemeestele

Harjumaal on sõjakorjanduse edukaks läbiviimiseks võimaldanud oma kaasabi paljud kohapealsed organisatsioonid, eriti Eesti Noorte allüksused ja perenaisteseltsid. Nii lasub A n i j a l kogumistöö peamine raskuspunkt Eesti Noorte õlgadel, kuna R a p l a s on märkimisväärset kaasabi osutanud kohapealne perenaisteselts.

Ka mitmel pool mujal maakonnas on perenaisteseltsid korjandust hea eduga toetanud.

Peamiselt on perenaisteseltsid rakendunud haiglavarustuse kogumisele.

Lihavõttepakikeste kogumise aktsiooni tahetakse Harjumaal tänavu läbi viia eriti suureulatuslikult, toetudes elanike poolt osutatud heale kaasabile.

Kui läinud aastal Harjumaal koguti 1400 kingituspakikest, siis tänavune kava näeb ette 4500 tervituspakikese kogumise.

Enamuses ERÜ piirkondades Harjumaal on pakikeste kogumine käimas juba täie hooga ja annetusena on kokku tulnud hulgaliselt raamatuid, mälestus- ja tarbeesemeid, maiustusi, sooje riietusesemeid jm. sõjamehele vajalikku.

ERÜ Tartu rahvaköögilt 21.246 liitrit suppi veebruaris

ERÜ rahvaköök Tartus on veebruarikuu jooksul jaganud välja 21.246 liitrit suppi, kusjuures päevas valmistati keskmiselt 885 l. Sellest valdavama osa — 16.230 liitrit — on viinud oma teenistujatele soojadeks lõunaeineteks Tartu käitised ja asutused. Asutusi on ERÜ rahvaköögis praegu toidul 44. Koolid on õppetöö katkemise järel loobunud ka supi võtmisest. Ainult üksikud ERÜ hoolduse alla kuuluvad õpilased ERÜ Õppekoldest on käinud suppi viimas. Neile on jagatud tasuta suppi 168 liitrit.

Suppide kvaliteet ja vaheldus on püsinud samal tasemel kui eelmistel kuudelgi. Samuti on jäänud endiseks ka supi hind.

Noored külastasid haavatud rindevõitlejaid Läti-Valgas

Pühapäeval külastasid „Eesti Noorte" Valga maleva tütarlapsed Läti Valga haiglas viibivaid eesti haavatud rindesõdureid. Külastajad viisid seekord haavatuile kaasa mitmesugust lugemismaterjali, nagu raamatuid, ajakirju, ajalehti ja mitmesuguseid tarbeesemeid.

Haavatuile valmistas noorte külaskäik siirast rõõmu ja nad olid väga tänulikud nende meelespidamise eest. Omapoolse tänuväljendusena teostasid haavatud omavahelise korjanduse ning andsid selle tulemuse kinnises ümbrikus üle ERÜ esindajale.

Egiptlaste arvamine Araabia vabaduspüüetest

Ankarast, 9. 3. (DNB). Egiptuse nädalaleht „Al Etnein" pöördub briti ajalehtedes leiduvate rünnakute vastu Araabia vabaduspüüetele. Leht rõhutab, et kõigi araablaste soovid vabaduse ja sõltumatuse suhtes, ükskõik kas neid esitatakse Palestiinas või mujal, olevat täiesti õigustatud, ja et olevat üksnes Suur-Britannia süü, kui neil araablaste nõuetel tuleb kõikjal end maksma panna inglaste vastupanuga võideldes. Kui Inglismaa täidaks oma vanad lubadused ja loobuks kahekeelsest poliitikast, siis selguks olukorrad iseendast.

Vaenlane hindab saksa sõdurit kõrgelt

Stokholmist, 9. 3. (DNB). Ajalehes „Manchester Guardian" annab äsja Itaaliast tagasi pöördunud kapten Donald Lesile pildi saksa sõdurist. „Manchester Guardian" kirjutab selle kohta: „Leslielt küsiti, kas saksa sõdur on tõeliselt nõnda tubli, nagu üldiselt väidetakse. Leslie vastas otsustava ja'ga. Ta ütles: „Sakslane on väljapaistev, hästi distsiplineeritud, vastupanujõuvõimeline sõdur, kes käsitleb oma relvi täiusliku tehnikaga. Samuti oskab ta oma paremusi kasutada viimse võimaluseni. Ta omab head väljaõpet sõjateenistuseks ja paneb kuni viimseni vastu, mis meile on väga ebasobiv.

Uinu, uinu, mina valvan...

Jüri Parijõgi †

1. detsembri öö kasarmus. Väljas on sompus ja udune; eemalt kostavad summutatuna ebamäärased hääled — seal soiub ja oigab õine linn.

Sõdurite kasarmus puhkavad kõik, ainult valvur kõnnib edasi-tagasi ja peab vahti. Puhaku teised, sina pead valvama — nii on kord ja kohus. Tuleb vahetus, siis puhkad sina, valvab teine.

Kasarmu kell tiksub pikka-pikka, seltsimehed kõnelevad unes. Näevad vist und kodust, emast, kallimast. Valvuri silmalaud lähevad raskeks, just nagu liiva koguneks silmanurkadesse — nii tahaks magada. Kuid ei tohi, puhaku teised, sina pead valvama — nii on kord ja kohus. Tuleb kord vahetus, siis puhkad sina valvab teine.

Valvur surub kuuma lauba vastu jahedat aknaklaasi ja vaatab välja. Seal on pime ja udune. Mõtted rändavad kodu poole. Mis teevad küll isa ja ema? Ah, nii tahaks koju! Kuid ei saa, sa oled isamaa, sellesama kauni kodu eest väljas.

Ah kui hea oleks kodusi Kui hea oli poisikesena joosta ja mängida koplis. Pääsukesed saalisid aida kohal — vidiit, vidiit! Ja toominga ladvas viilutas kasti ees kuldnokk. Kui koplist õue jooksid, tuli isa parajasti väljalt kündmast ja rakendas talli ees hobuseid lahti. Kambri lävele ilmus ema ja kutsus sööma. Pääsukesed saalisid aida kohal... Selle kuldnokakasti tegi ta ise ja viis üles toominga latva. Siis lõikas sõrme. Vanaema sidus haava kinni, pani ta pea oma põlvedele ja hakkas laulma: „Uinu, uinu, mina valvan...“

Seal sõidab korraga põrisedes soomusauto kasarmu ette. Mis see on? Võõrad sõjariistus mehed. Keegi jookseb kasarmu akna alla ja viskab granaadi sisse. Vaenlased... pealetung...

Valvur kahmab rinnal rippuva häirevile ja puhub kõigest jõust. Siis ruttab püssiga uksele, laeb püssi ja hakkab laskma. Ta ei näe ega kuule midagi, mehaaniliselt saadab padruni magasini ja laseb... ikka nii edasi. Tal on ainult üks mõte: peaksin suutma nii kaua vastu panna, kui teised vastupanu korraldavad. Kostavad paugud, hääled... keegi heitis jälle granaadi kasarmusse. Kusgil oiati.

Peaksin suutma niikaua vastu panna, kuni teised end korraldavad. Ja ta laseb ja laseb.

Korraga läheb silme ees valgeks ja süda imeliselt soojaks. Kõrvus heliseb viis: uinu, uinu, mina valvan... Pääsukesed saalivad aida kohal, isa rakendab talli ees hobuseid lahti... Vidiit, vidiit. Ema ilmub köögi uksele... Uinu, uinu, mina valvan...

Siis kaob kõik punasesse uttu — kangelane on langenud.

Aga teised suutsid korraldada vastupanu. Ja enne kui hommik koitis, oli vaenlane võidetud. Kui sõdurid kasarmusse tagasi pöördusid, leidsid nad ukselt valvuri laiba, püss kõvasti käes, rahulik naeratus näol.

Nimetumad sangarid

V. A. Koskenniemi.

On liiga kehvad lilleksed kuulsuse
ja liiga luitund hiilgus on loorberi,
neid ära meestele sa paku:
sangari hing ei kannisid ihka.
Te jääge rohtu, nurmikud! igatse
ei meeste hauad vaatamist võõrleja.
Nad alla tallatagu ükskord,
viljakad vainud neil lainetagu!
Ei neitsi arm, ei emade silmaveed,
ei õnnistused hõimult, ei lastesoolt,
ei kaikuv laulikute kiitus
sangari tegu või pühitseda.
Sest kõrgem kõigest sellest on mehe au.
Ei surematust soovind ta endale,
mis annab järelpõlve austus:
nimede kuld, see on kassikullast.

Te nimetumad langenud, teie on
see surematus, mida ei võtta või
ka tänamatu aeg, mis ees ehk:
ikka jääb ellu te tegu ise.
Ei iial koole keegi see tälesti,
kes endast kõrgemalle on ohverdand,
mis oli kõige kallim talle,
ohverdand puhtalon mehemeelel.
Ta elab ikka, aegadest aegeni,
ta sammub aastasadade sõjaväes,
kes ründab ülevama poole,
aega, mis suurem on meie omast.
On liiga kehvad lilleksed kuulsuse
ja liiga luitund hiilgus on loorberi,
neid ära meestele sa paku:
mehe on au ja kuulsus kõrgem.

Hendrik Adamson

Eesti vaim

Näen sind aegade hämaras alguses
koduse ääsi kumavas valguses
sütelt, mis ehtsaist saad' emalepist,
soorilamas soorauast sepist —
kõplaid ja kirveid, mõõku ja odasid.
Näen kesk laasi kerkivat kodasid,
rabade keskele loodavat linnuseid,
tabade, riivena maad kaitsvaid kindluseid.

Näen sind aegade hämaras alguses
rahutöö rakmeis ja tapatöö talguses.
Künkaid künnad ja harid siin alemaad,
taplusse tormukalt teisal' viid malevad
mõõgaga, tapriga uljana täristades,
katki karrastki kuubesid käristades,
künkaina korjused kalbed kuhjuvad,
nurmeojad neist üle uhtuvad.

Näen sind aegade hämaras alguses
hiites uritulede valguses
Taarale tänupalvet pidades.
Rahvas rangena seismas ridades,
igaüks teda haaranud harduses
pühalikult ta paigale tardudes
vaatleb valgust ja kohinaid kuulatab,
hing üha ülemale end ulatab —
eha helgeni, koidu kiirini,
pilvede taha Päiksemaa piirini.

Näen sind aegade hämaras alguses
pilakses põlevi pirdude valgusēs.
Pühitud, okstega ehitud taredes
mõdukannuga ringi kareldes
vanadki vaaruvi jalu vantsivad,
tütred kui tarmukatena tantsivad,
poiste kätest kas parteni paisatud.
Ei siin hetkegi rõõmust saa raisatud:
kaasitajad ja kandlemehed
tulvavad iluga kambrid ja rehed.

Näen sind maa- ja näen sind mereteel,
rahu- ja riiu-, vendlus- ja vereteel
ega ei suuda elades uskuda,
et see tuli võiks kunagi kustuda,
millega süsi saad emalepist,
seorauast sooritet sobivat sepist,
kodades küdend mis, linnustes loitnud,
alemaa hagudest, risust end toitnud,
korjuseid tuleriitadel tuhastand,
paljust me püha pinnase puhastand,
kuni uritulena uhkena
pühimal paistel pääsenud puhkema.
Ei, see tuli — mulle avastab aim nii —
igaven' nagu me Eesti Vaimgi,
ja meie vaim selle säilib tulena,
mõlemad sarnased näivad nii mulle nad.

Kiri vanematele

Heinz Drechsel

Langenud idarindel 1942.

Viimased päevad olid rasked. Kamraadid kes alles eile seisid mu kõrval, puhkavad nüüd mullas. Mõnigi noor elu on kustunud, paljud lootused äkki hävinenud. Kõik see sunnib inimest tegelema mõttega, et tedagi tabab saatus. Minagi mõtlesin selle üle järele, ja vaatan nüüd sellele võimalusele hoopis teiste silmadega kui veel mõni nädal tagasi. Võib-olla mõtlete Teie, et surm on seepärast kaotanud palju oma õudsusest, et teda kohatakse iga päev. Teadagi on selles tõtt, kuid põhimõttelised algtegurid peituvad siiski sügavamal.

Siin elab igaüks, kes ei ole vaimsetele probleemidele päris suletud, üle oma vaadete põhilise murrangu. Asjad, milles varem nähti elu sisu, on muutunud ütlematult tühisteks, tähtsusetuks, kuna samal ajal küsimused, mille üle kord naeratati, täidavad nüüd rahulikkudel tundidel järjest enam meie mõtteilma.

Üha jälle väidetakse — sõjas muututavat tooreks. Tõepoolest, seltskondlikud maneerid siin ei parane, kuid see on selles karmis miljöös loomulik ja tingimata vajalikki. Ja — kas võib üht inimest hinnata ainult selle järgi? Kas ei ole vaimne hoiak palju mõõduandvam? See aga on kindlasti peenetundelisem, sisemisem, kuigi ta end peidaks jämedasse koorde, mis tihti tundub läbipaistmatuna.

Lühikestel puhkehetketel aga, mis asuvad raskete võitluste vahel, avaneb see kest: mõeldakse Jumalale, meie maailmavaate sisule, armastuse olemusele — ja kõik need sõnad omavad siin palju puhtam kõla.

Sageli mõtlen ka kõigile teile, oma vanematele, kes osutasite mulle nii palju armastust, ja kamraadidele, kellega koos veetsime nõnda mitmeid kauneid tunde. Mälestusse kerkib pilte meie kooliajast, saksa keele tundidest Goethe ja Schilleriga, kel on meile rohkem ütelda, kui me seda teokord mõistsime, ajaloo tundidest kõnelustega Euroopa ühtlusest, mõistest, mis tollal oli meile küllaltki ähmane, mis aga nüüd selgub ja muutub ühiselt valatud vere ja ühiste ohvrite tugeva sideme läbi kustumatuks elamuseks . . .

Lõhe selle tuntud, veidi unistava mõttemaailma ja mineviku ning teiselt poolt täiesti uutlaadi, karmi tõelisuse ja oleviku vahel on väga, väga sügav. Esimestel nädalatel oli üleminek sageli õige raske. Tänapäeval aga on olukord täielikult muutunud.

Kuna ma esmalt tundsin mõtete puhul vanematele, kamraadidele, kunstile ja ühiskonnale igatsevat rahutust, annavad praegu just need mõtted mulle rahu, lootust ja usaldust. Teadmine, mille eest meie võitleme, teeb meile kergeks palju raskeid tunde.

Kodumaa võib loota meile kaljukindlalt. Küll on esinenud tagasilööke ja võib-olla järgneb neid veelgi: otsustaval hetkel aga on rinne terasvalliks, mida ei suuda vapustada miski, kui selle taga kodumaa on samuti valmis kõike kaalule panema. Peame nõudma Teilt kodus väärikat hoiakut ja võima omada Teie vastu samasugust usaldust, milliste õigusega kingite meile. Siis aga oleme meie võitmatud.

Tänapäeval on täiesti kõrvalise tähtsusega, miks see sõda õieti puhkes. Kui teatakse, milliste väärtuste eest seda peetakse, ja kui siin üha jälle kogetakse, mil määral ühe rahva hinge on mürgitatud, siis jääb üle vaid ainus mõte: et me peame sellemeie ajaloo suurima ja raskeima võitluse võitmaiga hinna eest, ja võidamegi!

Teadagi ei saavuta me võitu muidu. Kui minagi peaksin maksma selle eest oma hinna, siis ärge kurvastage. Olge kindlad ja uhked, sest Teie ei tarvitse minu pärast häbeneda; olen rahulik ja täis lootust ja täidan oma kohust, nagu kõik kamraadid. Kas saab teha enam kui oma kohut kuni viimseni täita? — Ärge küsige, kui langen, kui milleks ma elasin, kui pean nii noorelt surema; pigemini küsige, mille eest langesin, ja siis mõistate, et see ei olnud asjata: selline eesmärk on väärt iga panust ja iga ohvrit!

Aug. Gailiti „Isade maa“ leedu keelde

Kaunase päevaleht „Ateitis“ on oma kirjanduslikus joonealuses hakanud avaldama August Gailiti romaani „Isade maa“ tõlget nime all, „Vabaduse laul“. Sissejuhatuses lugejaile kirjutab toimetus:

„August Gailit, üks tähtsamaid eesti kirjanduse sambaid, on leedu üldsusele juba varemalt tuttav. Mõne aasta eest andis kirjastus „Spangos Fondas“ välja ta novellideromaani „Tomas Nipernaadi“, mis oma algupärasuse ja põnevuse tõttu lugeva publiku poolt silmapilkselt ära haarati. See romaan võitis A. Gailitile euroopalise kirjaniku nime. Romaan tõlgiti mitmesse Euroopa keelde ja arvustus kõrvutas ta kohe Euroopa tähtsamate kirjanduslikkude nimedega — Cervantesega, Gogoliga ja teistega.

Tänapäeval, mil bolševikud on jälle ilmunud Eesti väravate ette, omab erilist tähtsust A. Gailiti romaan ta hiilsemast toodangust, „Vabaduse laul,“ milles kirjeldatakse eestlaste võitlusi oma iseseisvuse eest Selles romaanis peegeldub selgesti väikese, relvastamata, kuid hingeliselt tugeva rahva heitlus idapoolse lohega ja võit selle üle. Kujukad tüübid, rikkalik huumor koos sügava dramatismiga annavad romaanile värvingu, mida nimetatakse peeneks kirjanduslikuks maitseks. Romaani lugedes mõõduks nagu elavates piltides ka meie oma vabadusvõitlus bolševismiga. See teeb ta meile veelgi lähemaks ja armsamaks.“

Praegu on tund, kus iga eesti mees ja naine, kas relvaga või ilma, peab teadma oma kohust.

„Kohutav sajand“

Anglo-ameerika terrorirünnakud Roomale Portugali ajakirjanduse kajastusel

Lissabonist, 6. 3. (DNB) „Meie elame roimarlikus maailmas,“ arvab ajaleht „Voz“ seoses anglo-ameeriklaste õhurünnakuga Roomale. — „Kui 20. sajandi inimkond ei taju selle teo kohutavust, siis on 20. sajand ise kohutav sajand.“ Kahtlemata jätkuks, nii ütleb leht edasi, liitlaste väejuhatusel võimalusi ja teid pidada sõda ka teisel viisil. Nad oleks võinud rünnata vaenlast põhjas, et ära lõigata tema ühendust selja tagant — kuid see oleks võib-olla toonud suuremaid kaotusi ja nõudnud suuremaid pingutusi, seepärast pommitati katoliikluse pealinna sama hoolimatusega, nagu mõnda väikest kahuriküla.

Pikad nimestikud

Genf, 7. 3. (DNB) „Daily Telegraphi“ teatel tunnistasid mõlemad Ühendriikide kaitseministrid, et langenud sõdurite nimestikud muutuvad üha pikemaks. Mereminister Knox seletas, et tema juure voolavad kokku pikad langenute nimestikud ja ometi ei ole seejuures otsene rünnak Euroopa kindlusele veel alanud. Sõjaminister Stimson avaldas andmeid kaotuste kohta Itaalias, kuid oli sunnitud tunnistama, et need olid kolm nädalat vanad ja kaugeltki mitte täielikud.

Ilmus Tungal-kalender

O/Ü „Noor-Eesti Kirjastuselt“ on ilmunud teise aastakäiguna ja müügil raamatukauplustes Tungal-kalender 1944. a.

Peale kalendaariumi ja kalendriliste teadmete, sisaldab kalender ülikooli õppejõududelt ja teistelt jargmisi ajakohaseid artikleid: Inimene, pisikud ja haigused; Eesti rahva liibe (juurdekasvu) probleeme; Piima vead ja nende vältimine; Kuidas meie igapäevase leiva saake tõsta; Väikeloomakasvatus; Viljapuuaedade rajamise põhijooni; Pere- ja sugukonna kroonikad; Eesti lühikroonikas; Jaapani ja hiina rahvaste uskumustest.

Kalendri kirjanduslikus osas esinevad vähemate kildudena Marie Underi, Betti Alveri, Kersti Merilaasi, G. Suitsu, H. Visnapuu ja K. Laaguse lühemad tööd.

Käesolevas ja järgnevates numbrites avaldame „Tunglast“ kaks K. Laaguse kirjutist, millised põlvivad mitmeti ka laiema lugejaskonna huvi.

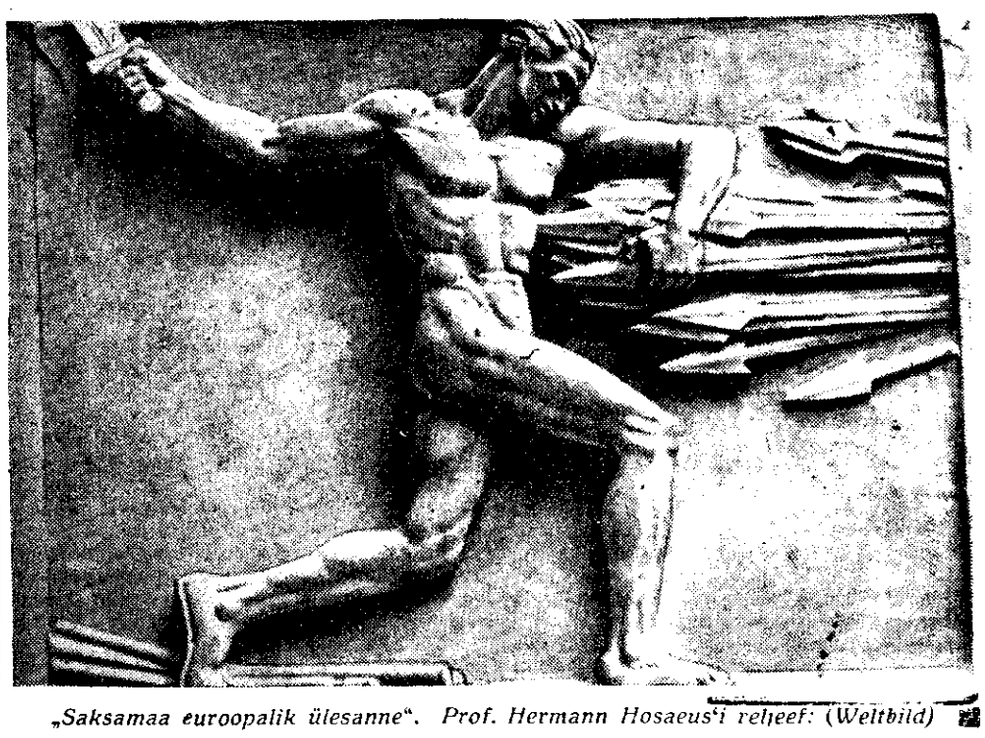

„Saksamaa euroopalik ülesanne“. Prof. Hermann Hosaeus'i reljeef: (Weltbild)

Tee Läänemerre jääb Stalinile suletuks

Tehakse ettevalmistusi, et tõrjevahendeid veelgi tugevdada

PK. Eksimine on inimlik — ja lisaks sellele eksijale hiljem väga piinlik. Seda pidi tunnistama ka see madrus, kes kord üllatusest vabiseva häälega hüüdis vaatepostilt sillale: „Periskoop otse ees!“ Algul nägime tõesti, kuidas see ese vees kulges oma teed, kuni komandant tugeva pikksilma abil naljatleval häälel konstateeris: „Plekktoos!“ ja see jätkas oma teekonda piki mullide rivi.

Selline eksitus võib uustulnukale allveelaevajahi võitluspinevuses kergesti juhtuda. Mõned kavalpead meie meeskonnast teadsid koguni, et „tommi“, kes oli tookord meie vastaseks, heidab meelega plekktoose üle parda, et jälgijat eksiteele viia ja enese küljest raputada.

Seepärast ärgem mõistkem kohut nende rannaelanike üle, kes viimasel ajal iga tuulevirvendust merel torpeedo teeks ja iga sukelduvat merelindu allveelaeva periskoobiks peavad, sest neile, keda ükski keeld ei kaitse vaenlase teadetest segadusse viimise eest, jutustatakse praegu pidevalt, et Nõukogude allveelaevad tegutsevat Läänemeres, olles juba torpedeerinud ja uputanud laevu. Miski ei ole loomulikum kui see, et erutatud fantaasia juures saavutatakse sääraseid „vaatlustulemusi“.

1943. a. konstateerisid kõik asjasse puutuvad — ka neutraalsed — isikud oma kogemustest, et ükski Nõukogude allveelaev, rääkimata pealveejõududest, ei suuda tungida Läänemerre. Selle eest hoolitses võrgutõke, mis tihedasilmuselise terasvõrguna riivistas väljapääsu Soome lahest Läänemerre, selle eest hoolitsesid ka miiniväljad, mis kõikjal ja igas sügavuses neid vesi tõkestavad, ja esmajoones saksa sõjalaevastik, kes siin päeval ja ööl oma positsioonidel seisis.

Nüüd, talvel, on paljud meie laevadest remondis, et valmistuda kevadeks nutele tegudele. Peale selle vallutati idarinde põhjatiival hiljuti tükk rannikut. Vaenlase propaganda kasutab seda tõika odavaks vahendiks, et teostada närvirünnaku Läänemere rahvastele vaikses lootuses, et keskmine inimene mugavusest täpselt nii palju mõtleb, kui teine talle ette mõelda suvatseb.

Et aga isegi käesoleval pehmel talvel Kroonlinna laht ja Soome lahe keskosa on kaetud tugeva jääga, mistõttu madala veesügavuse juures isegi julgeimale allveelaevale väljasõit võimatuks osutub, seda tõsiasja mõistavad inimesed, kellele see ometi teatavat huvi peaks pakkuma, alles siis, kui seda mõtet mõõduandvad asutused ükskord selgesti väljendavad.

Ida miiniotsijate üksuste juhi juures konstateeriti hiljuti pärast põhjalikku uurimist, et eeltoodud asjaolude tõttu Nõukogude allveelaevad ei suutnud vastupidiselt kuulujuttudele ka 1943. a. jooksul tungida Läänemerre. Praegused ettevalmistused näevad ette 1943. a. tõrjevahendite tugevdamist, nii et ka tulevikus iga nõukogude kavatsus Kroonlinna lahest välja murda on lootusetu.

Me teame, et fantaasiaküllased valmunägijad ka tulevikus langevad allveelaevanägemuste ohvriks, kuid oletame, et Läänemere rahvaste mõõduandvad ringkonnad, arvestades saksa meresõja juhtkonna selgesõnalist seletust ja vastuabinõusid, põhjalikult kontrollivad oma kergeusklikkust vaenlase ilmsete valeteadete kohta laevasõiditingimustest Läänemeres.

Sõjakirjasaatja Joachim Menzel.

Karistusi mobilisatsioonist kõrvalehoidjaile

Eesti sõjaerikohus Tallinnas karistas 31-aastast R-i mobilisatsioonikäsu mittetäitmise pärast eluaegse sunnitöö ja kõigi õiguste kaotamisega.

Süüalune lahkus mobilisatsiooni väljakuulutamisel oma alatiseet elukohalt K. vallast mobilisatsioonist eemalhoidmise sihiga. Ta elas sissekirjutamatult Tallinnas, kus ta end vargusest elatas. Kuna ta on varem karistatud isik, määras kohus nimetatud raske karistuse.

Kolme kaebealust, kes samuti ei täitnud mobilisatsioonikäsku, karistas kohus 8- või 10-aastase sunnitööga. Kuna oli tegemist 1924. aastal sündinud isikutega; kes liigse alkoholi tarvitamise mõjul oma kohuse täitmata jätsid, leidis kohus 8- või 10-aastase sunnitöökaristuse küllaldase olevat.

Viienda süüaluse mõistis kohus õigeks, kuna ta arusaamatuse tõttu tunduvalt hilines komisjoni ette ilmumisega, kohus tegi talle ainult tõsise hoiatuse.

Uute eelarvete koostamine käsil

Sisedirektooriumi ettekirjutuste kohaselt on omavalitsusasutustes alanud 1944./45. majandus-aasta eelarvete koostamine.

Teadaanne omakaitse teenistuskomisjoni ilmumiseks

Käesolevaga teatan, et meeselanike omakaitse teenistusse kutsumise määruse (AT 1944, 5, 9) ja meeskodanike omakaitse teenistusse kutsumise määruse teostamiseeskirja (AT 1944, 8,15) alusel määran Omakaitse teenistuskomisjoni päevad alljärgnevalt:
Kareda vald 13. märtsil 1944. k. 08.00
Paide vald 14. märtsil 1944. k. 08.00

Komisjon töötab Paides Lai tän. 5 OK staabi ruumes. Komisjoni peavad ilmuma kõik meesisikud, 17—60 aastani, kes jaoskonna arstide tõendite põhjal ja Eesti Vabariigi Kaitseteenistuse komisjonide poolt sõjaväeteenistuseks kõlbmatuks tunnistatud, või mõne muu tervise rikke tõttu ei ole suutelised Omakaitse teenistuskohustust täitma, oma tervisliku seisukorra kindlaks tegemiseks.

Komisjoni ilmumine ei ole tarvilik omakaitse liikmete).

H. PUUPILL,
Leitn.
OK Järva Maleva I territ. pataljoni ülem.

Edasi langenud sangarite vaimus! (SS-sõjakirj. Palmovski joonis. Wb.)

Stalini riigis valitseb kõikjal surm

Eesti ajakirjanike kõnelus nõukogude armeest ülejooksnuga

Kubanimaalt pärit ülejooksnu jutustab, kuidas ta pärast paaripäevast rindelviibimist jooksis üle sakslaste poole ja milline olukord valitseb N.-Liidus. Mehe hõredakskiskuval pealael on juba üsna tihedalt halli ning näol ristlevad sügavad vaod. Võib kohe öelda, et see mees on elanud üle raskeid päevi ja tunnud valusaid elamusi.

„Pärit olen ma Siberist", algab ta *oma* jutustust, „ja rahvuselt venelane, aga nüüd olen seotud Kubanimaa elukäiguga. Sest asusin sinna 1937 a. ja tegelesin kooliõpetajana keskkoolis. Muidugi oli see küllaltki kõrge teenistuskoht Nõukogude maal, kui pealegi veel märkida, et *ma* ei kuulunud komparteisse ja olin üldse mitteusaldusväärne bolshevike silmis. Siiski — elada sai, kuigi alaliselt ähvardas arreteerimise oht. Selleks polnud tarviski midagi teha või NKVD silmis kahtlust tekitada, piisas juba sellest, kui mõni õpilastest sai hakkama mingi bolshevismile vastuvõtmatu ulakusega või siis avaldas mingi Nõukogude korra vastase lause. Siis tuli vastust anda koos õpilastega juba ka õpetajal ning ühevääpsed süüdlased olid mõlemad, kuigi õpetajal vast polnud aimugi õpilase poolt sooritatud „süüteost".

1942. a. sügisel taganesid punaväed meie piirkonnast välja ning jätsid endist mälestusena maha õhkulastud viljaelevaatori, kus asus kogu ümbruskonna viljatagavara. Õnneks oli suuremal osal elanikest üht-teist tagavaraks ning sakslaste saabudes asuti kohe korraldama ka süstemaatset elanike varustamist toitainetega. Elu läks juba jälle rahulikesse rööbastesse ning elanikud jäid olukorraga ülimal määral rahule.

Talvel aga puhkesid meil igasugused kuulujutud. Kinnitati üksteisele õhinal, et nõukogude armeega koos sõdivad nüüd inglise ja ameerika väed, kes ründavad esimestes ridades. Ka nõukogude armee on juba ammugi ümber organiseeritud ja hoopis paremini varustatud, toidetud ja ka riietus on hoopis teine. Mis on kõige olulisem, inglaste-ameeriklaste nõudmisel on Stalin juba ammu oma kohalt minema aetud ja tema asemele seatud marssal Šapošnikov, kes olevat siis ka siis hoobilt kaotanud ülekohtuse Nõukogude korra ning pannud kõikjal maksma õigluse. Olevat kaotanud ühtlasi NKVD terrori ja juutide eesõigused. Üldse olevat juudid viimsemi kõrvaldatud juhtivatelt kohtadelt.

Pean enda kohta ütlema, et kuigi ma tugevasti kahtlesin kogu seda ülistust, kuid alatasa seda kuuldes ja kui veel paljud teadsid seda kaljukindlalt kinnitada, jäin lõpuks isegi uskuma, et vähemalt osaliselt peaks selles olema tõtt, kui kõik nii räägivad ja kinnitavad.

Veebruari lõpus 1943. a. tõmbusidki saksa väed sealt tagasi ja, pean küll kinnitama, täies korras, ilma mingi häireta. Osa küla elanikkonnast, kellel tundus raske lahkuda oma kodukohast ja kes olid mõjutatud kuulujuttudest, ei läinud sakslastega kaasa. Kui siis viimased saksa väed olid juba õhtul lahkunud, julgesid bolshevike eelsalgad alles järgmisel hommikul hiilides tulla meie asulasse.

Siin selgus aga otsemaid kuulujutu täielik vale, sest sissetulevad bolshevike salgad olid sama räpased, sälginud ja kurnatud kui olime neid näinud varematki. Ainus erand oli vast see, et nad olid muutunud tooremaks kohalike elanike vastu ning esimese asjana asusid rõövima elanikelt toitaineid. Kui siis ilmusid meie asulasse ka NKVD üksused, avaldati esimese käsuna — ära tuua kõik toitained, olgu siis üksiküksikud kui suures koguses. Nii tuli minulgi viia majast viimane viljatagavara.

Samal ajal algasid otsekohe ka arreteerimised. Salgakaupa veeti inimesi NKVD meeste püssitikkude vahel vahi alla ning peagi olid kõik vanglateks vähegi sobivad ruumid tuubitud täis. Samal ajal alustas tegevust ka tribunaal ning peagi pärast esimeste arreteeritute vanglasse jõudmist algas mahalaskmine. Arreteerimine tabas kõiki neid, kes ükskõik kui vähesel määral olid olnud läbikäimises sakslastega või neile ükskõik missuguseid teeneid osutanud. Ülejäänud aga, kelle kohta ei saanud ses asjas midagi ette tuua, võeti lihtsalt sõjaväkke. Nii, nagu nad kokku kutsuti erariides, pooleldi paljajalu, saadeti nad kohe ka eesliinile, relvastuseks püss ja paarkümmend padrunit. Neid loeti isamaa „reetjateks" ja nende kohus oli nüüd oma veresüüd rindel „heaks teha" massrünnakutega saksa kaitseliinide vastu.

Mina pääsesin arreteerimisest selle tõttu, et sain kindlaks teha, et sakslaste viibimise ajal meie asulas olin kogu aeg haige. Kuid rindele saatmisest ei pääsenud ometi. Nii nagu olin, pooleldi veel palavikus haige, määrati mind alul tööpataljoni, ja kui siis pisut paranesin, viidi mind kohe üle tagavarapoiku. Selle koosseisus tuli minulgi alustada marssi rindele, et sakslasi Kubanist välja lüüa, nagu kõlas meile antud käsk.

Teel rindele tulid meile vastu tohututes kolonnides need mobiliseeritud, kes olid esimestena saadetud lahingutulle. Nüüd olid nad juba purustatud saksa relvade tõrjetules ja vastu voorivad kolonnid koosnesid haavatutest. Kellel oli verises sidemes käsi, kellel pea, kes käis longates kepi najal. Raskemalt haavatud tulid vastu vankritel, näod kurnatud, silmis ükskõikne ilme. Kõik olid aga pea eranditult ikka veel erariietuses, nii nagu nad rindele saadeti.

See oli masendav pilt ning muljet kõigest sellest on raske sõnadega edasi anda. Seda peab juba ise nägema.

Rindele jõudes hakkasin kohe varitsema soodsat silmapilku ülejooksmiseks sakslaste poole. Siis, ühel varahommikul, leidsingi oma kavatsuse teostamiseks kohase olukorra ning sensin teele. Hiilisin salaja oma liinidest välja ja läksin edasi põõsastega kaetud maastikku mööda püstijalu saksa kaevikute poole. Äkki kuulsin eespoolt kõva karjumist ja kui vaatasin sinnapoole, märkasin, et sakslased olid tulnud kaeviku äärele ja karjusid mulle midagi, tehes ühtlasi kätega liigutusi, et heidaksin maha. Ei mõistnud selle tähendust. Siis vilksatas läbi pea, et vast tagapoolt järgnevad mulle bolševikud, kuid ümberpöörates ja ümbrust hoolega silmitsedes ei märganud ometi midagi kahtlast. Sammusin siis edasi, sest ülemineku ga viivitada enam ei julgenud.

Jõudsin lõpuks saksa kaevikuni, kus mind tõmmati kohe selle kaitsvasse varju. Mõni hetk hiljem hakkasid juba vinguma üle kaeviku kuulipilduja valangud — mina olin aga juba päästetud.

Nüüd patsutas mu õlale kümneid käsi, otsekui oleksin mingi suure vägiteoga toime tulnud. Alles pikapeale selgus, mispärast sakslased olid mulle vehkinud ja hiljem nende kaevikusse jõudes heakskiitvalt õlale patsutasid — sest olin ju pääsenud lausa kindlast surmast, tulles läbi kõige ohtlikumast miiniväljast. Nüüd alles hakkasid hirmujõdinad jooksma üle selja, kui hakkasin juurdlema, missuguses määratus ohus olin viibinud. Igatahes ületulema hakates ei tulnud mul üldsegi meelde säärane asi, nagu seda on miiniväli.

Lõpuks tahaksin veel tuua ühe näite Nõukogude Liidu toitlusolukorrast, mis peaks andma väiksegi ettekujutuse sellest, kui viletsa see tõepoolest on.

Meie asulas oli põllumajanduse alal nõuandjaks keegi agronoom, kellega olin hea läbikäimises. Tema naine oli bolshevistliku partei maakondlik sekretär ja propaganda juht. Seega tavalise mõiste järgi kõigiti eesõigustatud ja suure võimuga isik. Kui siis saksa väed tungisid Kubani maal edasi, evakueerus see naine koos kahe lapsega Siberisse, Barnauli piirkonda, kuna mees jäi kohale. Kui siis punaväed ilmusid uuesti tagasi meie piirkonda, sai agronoom oma naiselt kirja, mida oli ka minul juhus näha. Kirjas ta märkis, et olevat ka seal kõrgel poliitilisel ametkohal, kuid kannatavat oma eesõigustele vaatamata kohutavat *nälga*. Näljast olevat ta muutunud juba täiesti kõhnaks — sõna tõsises mõttes luu ja nahk. Ka lapsed olevat kurnatud alatoitlusest ja tema ülistuseks olevat niipea kui võimalik tagasi tulla Kubani maale, kus lootvat osaliselt kosuda.

Ei tule kahelda, et kõik see, mis kirjas ette toodud, on õige, kuid mõtelma paneb üks asjaolu — kui juba säärane suur bolševistlik tegelane, nagu parteisekretär, kannatas terava nälja all, mis pidi sündima siis veel tavaliste inimestega, kellel polnud mingeid eesõigusi?

Edasi üle lumelagendikkude. RAD-sõjakirj. Tomaschek. (Wb)

Tammepärja omanik ülemleitnant Weissenberger (paremal) ja stuka-lendur Rüütlaristi omanik hauptmann Möbus vestluses ühel looderinde lennuväljal. (Pk.-sõjakirj. Hagens. Wb)

Tartu piirkonnakomissar külastas Peipsi-äärseid valdu

Külaskäigul avaldas piirkonnakomissar elanikkonnale nende ülesannete täitmise eest täit tunnustust

Neil päevil külastas Tartu piirkonnakomissar K. Meenen Peipsi-äärseid valdu, kus tutvus kohalike oludega ja esines põhjaliku kõnega praeguse olukorra üle. Rahustavalt mõjus elanikele seejuures piirkonnakomissari seletus, et Eesti Omavalitsus jätkab oma tegevust senises ulatuses. Edasi märkis ta, et elanikkond peab kogu jõuga sõjaväe hädavajalikke töid toetama. Vahetatud sõjaväe nõudlused on lubatud ainult erakordselt, tavaliselt esitatakse need nagu ennegi piirkonnakomissari kaudu. Muidu kulgeb elu korrapäraselt. Ei ole vähimatki põhjust elanikkonna rahutuseks. Täites oma igapäevaseid ülesandeid ja määratud norme, annab elanikkond olulist abi.

Vallavanemad, kohalikud põllumeeste juhid ja valdade mööduandvamad tegelased esitasid vabas vestluses neid häirivaid küsimusi. Piirkonnakomissar avaldas oma erilist tunnustust mitmetes valdades eeskujulikult sooritatud töö eest. Üksmeelselt tunnetati, et see saatusraske võitlus, mis otsustab elu ja surma, võib ja tohib kõik nõuda, et bolshevike masside saatanlikku rünnakut tagasi tõrjuda ja tasandada teed paremasse tulevikku.

Saksa-Eesti lipud, mis seisavad kõigis vallavalitsustes ja väljendavad sümboolselt ühist seotust võitluses ühise vastasega, lehvivad siis kunagi võidupäeval kõrges tuules ja tunnistavad möödunud karmi, raske võitluse suurust, et näidata ühtlasi teed paremasse ja vabamasse tulevikku. Selle päeva heaks töötame ja võitleme ning anname kogu oma jõu suure ülesande teenistusse, et nii püsima jääda ajaloo ja oma järeltulijate silmis.

„Kurb bilanss"

Inglise vastukajad Sinclairi kõnele

Genfist, 3. 3. (DNB). „Kaotada üksnes möödunud aastal 18.000 meest lennuväest on kurb bilanss," kirjutab „Daily Herald" briti õhuasjanduseministri Sinclairi seletuste kohta alamkojas. Ükskõik, millisel rindel inglise lennuväge ka rakendataks, nõnda kaebab ajaleht, tuleb sel maksta rasket kõmnist Inglismaa vaenlastele, niipea kui katsutakse nende õhuruumi sisse tungida. Peale selle ei suutvat inglise lennuvägi takistada saksa rünnakuid. „News Chronicle" arvab, et Saksamaa ja okupeeritud alade vastu suunatud õhurünnakud on anglo-ameerika reservidele suureks koormatiseks.

Jaapan on võitmatu

Bernist, 6. 3. (DNB). „Tribune de Lausanne" kirjutab oma pühapäevases juhtkirjas sõja kohta Vaikses ookeanis: Jaapani laevastikku on senini vaevalt puudutatud, tema armeed on arvukad, ta madrused ja sõdurid otsustunud võitlejad, kes eelistavad kaotusele surma. Suur-Ida-Aasia abiallikad on nii tohutult suured ja Jaapani valitsus võis kahe aasta jooksul organiseerida nende kasutamist oma tahtmist mööda. Ameerikalased on senini jõudnud ainult avara toetuspunktide võrgu äärmise vööni, mis kaitsevad Jaapani vallutusi ida suunas.

Söetööliste streik Walesis

Stokholmist, 7. 3. (DNB) Monmouthshires alustasid veel 12.000 söekaevurit streiki. Juba varem oli selle Walesi söepiirkonna toodang tõsiselt ohustatud ühe välkstreigi järeldusel.

Eesti väeosad vajavad muusikariistu

Muusikariistu läheb vaja sõjaväeorkestrite loomiseks

Elame üle suurt ajajärku, tehtides taas kujuneda eesti oma relvajõudu. Olles läbi teinud rohkete katsumiste aegu, pole meie sõjaväel aga mingeid nimetamisväärseid pärandusi omariikluse päevist, vaid kõik tuleb luua, koondada ja taasorganiseerida. Selleks on toimumas ERÜ-l juba mitmesuguseid suuremalgatusi niihästi inimabitööjõudude registreerimisel kui ka vajalike esemete kogumisel. Igasse ERÜ ettevõttesse, mis on suunatud eesti kaitseväe abistamiseks, on rahvas suhtunud soojalt poolehoiu ja innustatud kaasalöömisega.

Nüüd on alanud peale muude ka muusikariistade kogumine eesti väeosadele. Annetada võib igasuguseid muusikariistu. Neid vajab sõdur rindel ja puhkekodus. On vajalik luua ka sõjaväeorkestreid jne.

Elanikkonnal leidub kodudes hulgaliselt muusikariistu, sageli kasutamatultki. Ka on segastel aegadel paljude orkestrite instrumendid laiali kantud. Arusaadavalt on eriti puhkpillid üksikuna sinna-tänna paisatuna kaotanud oma otstarbe. Kogutuna ja sõjaväeorkestrite käsutusse antuna täidaksid nad aga jälle oma ülesande: tuua meeleolukat vaheldust sõduriellu.

EESTI RAHVA juurdekasvu probleem

K. LAAGUS

I. Pilk ajalukku.

Moto: 1. Metsa kõrgus oleneb ta tihedusest ja suurusest.
Rahvatarkus.

2. Iga viljatu puu raiutakse maha ning heidetakse tulle.
Piibel.

Kui kord kauges, meile tundmatus minevikus eesti rahvas asus meie mandri praegusele kohale, Läänemere kaldale elama, siis valis ta enesele pinnaselt küll väga viletsa, kuid geopoliitiliselt soodsa asendi oma tuleviku väljaarendamiseks.

Kas aga nood generatsioonid meie rahvast, kes järgnesid esimestele, on seda soodsat arenguasendit vajalikul määral ära kasutanud?

Sellele peame kahjuks eitavalt vastama. Ent igale asjale ja olukorrale leidub, eriti veel ajaloos, ka vabandusi. Ja noist mineviku sajandeist, millest meil ajaloolisi andmeid olemas, leiame rohkesti vabandatavaid põhjusi, miks meie tookordsed esivanemad ei suutnud rahvana ära kasutada oma soodsat geopoliitilist asendit sellises ulatuses, et ennast igasuguste vaenulike invasioonide vastu kaitsta ja end suuremaks rahvuseks välja arendada.

Esiteks ei kerkinud rahva keskelt esile jõudu või jõude, kes oleksid kogu rahva võimed kaitseks suutnud ühendada. Ühenduses on jõud.

Külade ja sugukondade viisi individualistlik killunemine oli meie rahva keskel vist kaugelt suurem ja tugevam, kui seda ehk leidus tookordsete läänes ja idas elunevate rahvaste hulgas.

Pinnaselt kehv, ent mereäärne geopoliitiline asend aga ahvatles peagu igast ilmakaarest, eriti aga idast, võõraste rahvaste suuremaid gruppeeringuid — mõnedel riiklikult organiseeritud — salku maad vallutama ja siinset rahvast alistama.

Nii elasid, töötasid, võitlesid me muistsed esivanemad siin hulk sajandeid ja killustatult oma olemise eest, kuni pidid korduvalt alistuma ülevõimudele, mis ilmusid siia kord läänest, kord põhjast, lõunast, kord idast.

Et iga võitluse ja vallutusega käib kaasas sõja rahvaid ja varasid hävitav laine ning neil ajastuil järgnesid sõjale veel näljad ja taudid, see on meile kõigile teada ega maksa sellel pikemalt peatuda.

Võrreldes teiste rahvastega on eestlastel (nagu peagu kõigil soome-ugri rahvastel) omaduseks eriline iseloomujoon: *agressiivsus (teiste rahvaste vallutamise ja valitsemise)* tungi puudumine. Peetagu seda kas rahva negatiivseks või positiivseks iseloomujooneks, kuidas keegi soovib. Aga ta on meil olemas. Kogu oma ajaloo kestel pole meie rahvas kuskil agressiivsust näidanud. Ta käis muiste küll naabermaadel röövretkil ja võidu korral pöördus sealt varade ning orjadega koju. Ent vallutatud maa-alasid ja linnuseid valitsema ta ei püüdnudki jääda. Jõu vähesusega ei saa seda nähtust seletada. Naaberrahvastel, kelledelt varasid rööviti, polnud tollal ka eriliselt suuri jõukoondisi olemas.

Teise näitena selleks võiks olla praegusele Soomele aluse panek eestlaste poolt umbes paari tuhande aasta eest, Kristuse sünniaja paiku.

Rahval tekkis tarvidus avaramate jahimaade ning kalastamiseks jõgede ja järvede järele. Ulgumerel siis kalastada muidugi ei suudetud.

Ja selleks ei pöördunud eestlased siit mitte itta ega lõunasse, kus teisi rahvaid arvatavasti tihedamalt ees leidus, vaid — põhja, üle merelahe, lahe põhjarannikule. Sealsed kidura-kasvulised laplased tõmbusid siis meie asukate eest kaugemale põhja poole.

Nii panid tollal mõned meie soomaadelt pärit olevad sugukonnad oma rahuliku üle lahe rännakuga aluse praegusele soome rahvale. Soome nimele ja riigile, kelle sangarlikku võitlust oma olemise eest ei imetle praegu mitte meie üksi, vaid kogu kultuurne maailm.

Lõpuks võime ka oma rahva agressiivsuse puudumise kontosse kanda tolle laialdase kultuurautonoomia, mis rahvas endale iseseisva vabariigi loomisel kõigile oma vähemusrahvustele vabalt ja ilma ühegi nõudmiseta ning surveta andis. Ja tegi selle ainukese riigina Euroopas.

Hoolimata kõigest sellest, süüdistasid vene bolshevikud Eestit siiski agressiooni kavatsustes neude Venemaa vastu!

Selle üle võis iga lapski suure häälega naerda. Nii mõttetud olid nood süüdistused.

Kui agressiivsus nii meie rahva iseloomule alati võõras on olnud ja kui ta iive ka viimasel paaril sajandil, kus me eluruum sõdade all ei kannatanud, äärmiselt väike on olnud, siis pidimegi jõudma taas tolle rahvaarvu ning varade hävitamise katastroofini, mis meil 1940/1941. aastal tuli bolshevike poolt läbi elada ja milliste haavade parandamine me rahvuse organismis nõuab aastakümneid.

II Meie rahva iibe traagika.

Paljud kas ei märka või ei taha seda märgata. Mõned püüavad koguni selles suhtes suured optimistid olla, ilma et neil selleks alust oleks. Nii väidab üks meie autoriteete, Tartu Ülikooli eugeenika prof. H. Madissoon („Eesti Sõna" 17. V 42, nr. 111), et eestlased omavad suurt sigimis- ja maa rahvaga täitmise võimet, kui neil selleks vaid ruumi leidub. Ta toob selleks muu hulgas paar, tema arvates markantset näidet: Nii olevat 1696. aastaks, eelnenud 60 aasta kestel, eestlaste arv tõusnud ümmarguselt viiekordseks või 84.000-lt 416.000-ni. Ja teine kord, Põhjasõja lõppemise järel olevat eestlaste arv olnud kõigest 90.000 isikut (sõda olevat vähendanud rahva arvu 1,5 aastakümne kestel 326.000 isiku võrra). See arv (90.000) aga olevat taas 60 aasta kestel, 1772. aastaks, tõusnud 4,8-kordseks või 436.500 isikuni.

Meie ei saa lgp. professori sellist vabalt leiutatud optimismi rahva iibe suhtes mitte jagada. Sellised suured hüpped rahva arvus pole tal ka millegagi põhjendatud. Ta isegi kinnitab samas, et andmed selleks olevat väga puudulikud. Õigem võiks meie arvates olla, et sõdades hävinud rahva arv oli mõlemal juhul palju väiksem, kui autor on näidanud.

Ja kui prof. Madissoon jõuab oma arutlustega Vene aja IV ja V revisjonini (1782 ja 1795), siis ei leia ta enam kuskil sellist iibe tõusu, vaid just langust: 5500 hingelt 1385 hingeni aastas. Niisiis faktilised andmed räägivad teist keelt kui oletused.

Koguni teise ning kurvema pildi eesti rahva iibe arengust saame aga, kui jälgime vallarevisjonide andmeid enne rahvaloenduste algust. Et ka nood revisjonilehtedest saadud andmed küllaltki puudulikud võivad olla, siis ei tarvitse siin neid esitama hakata.

Võrreldes aga oma rahvaarvu juurdekasvu teiste rahvastega, oleme sellega kõigist teistest kaugele maha jäänud. Nii näiteks on meie lähemate naaberrahvaste, kes meiega poliitiliselt ja majanduslikult võrdseis tinginusis on pidanud elama, viimaste aastate arvud: lätlastel 1.900.000 ja leedulastel 2.800.000 isikut, kuna meil 1941. a. sügisel teostatud rahvaloendus andis kõigest 1.001.541 isikut.

(Järgneb).

Vihmata linn

Hispaania asutused käsitlevad praegu ajalehe „Arrbia" teatel Mula asula saatust Murcia provintsis Hispaanias. Mula on igivana asula. Juba 1300 aastat e. Kr. tunti nüüdsest 16 000 elanikuga asulat. Tookord oli ta nimi Abola, siis Lsvinia, lõppeks Maula, millest kujunes Mula. Maula tähendab „rikas". Asula ümbrus on äärmiselt viljakas. Seal kasvavad kõik lähistroopilised taimed ja viljad ning aastas toimetati sealt turule 15 miljonit kilogrammi puuvilja, mille hinnaks oli 66 peseetat. Mula maistute suurus on 2000 ha. Kuid saagid on kiiresti langenud. Apelsinisalud kuivavad, sest 15 aastat pole siin vihma sadanud.

Oletatakse, et erakorraline põud on tingitud Sahara tuultest. On katsutud igal võimalikul viisil kuivust kõrvaldada. Teostati puurimisi kuni 200 meetrini, kuid ei jõutud põhjaveeni. Samuti on kuivanud väike jõgi asula läheduses. Vee hankimine väljaspoolt on nii kulukas, et ühe ha niisutamine nõuab aastas 4 500 peseetat. 1 kuupmeetri vee eest nõutakse 4 peseetat, — hind mida vaevalt suudetakse ületada.

Ainus võimalus ohustatud koha päästmiseks on asjatundjate arvates suures kauguses möödavoolava Segura veerikka jõe kõrvalejuhtimine ja ülearuste veekogude koondamine tammijärve. Selleks tuleb ehitada kanalid. Töödega tahetakse kiirustada. Asula häda tõendab ka 3000 isikuni küündiv väljarändajate arv.

N. Liidu laiutuskavad ulatuvad Pärsia laheni

Washingtoni parlamandi-ringkonnis sai teatavaks, et ka Nõukogude Liit kavatseb ehitada endale uue õlijuhtme Lähis-Idas, ja nimelt Iraani õliallikate ärakasutamiseks. Selle juhtme lõpp-punkt asuvat Pärsia lahe ääres. Washingtonis oletatakse, et Nõukogude Liit laseb seal ka endale „loovutada" ühe sadama, et õlitransport seega jääks enamlaste oma kontrolli alla.

Põltsamaale sõjaväehaigla

Põltsamaa seltskonnategelaste seas tekkis mõte kutsuda koha peal ellu sõjaväehaigla. Haigla asutamiseks on astutud juba esimesed sammud. Haigla ülalpidajaiks ja asutajaks oleks Põltsamaa linn koos naabervaldadega, kuna haigla nimetuseks on „Põltsamaa Festi Sõjaväehaigla". Haigla asutamise mõte on leidnud sooja vastuvõttu.

Soomushundid

Momente tõrjevõitlusest idarinde lõunaosas

Eesti vabatahtlikud SS-grenaderid ja saksa tankid kaitsel

Viibime lagedal väljal, otsatus udus. Öö tintjasmust varjab madalad hütid meie ees. Sajab natukene lund ja paneb õlad *valendamal*.

Tulime läbi stepi ja läbisime varemetes oleva küla. Ähmaselt võis näha majade kontuure ja rippuvate katuste ämblikuvõrke. Me paterdasime nurmedel, me kadusime vaikivaisse piirkondadesse, kus pori meil jalgadest kinni haaras; siis saime tasakaalu jälle tagasi ühel ebamäärasel teel. Meid saatsid kummalgi pool pimeduses lõhutud puutüvede viirastused, mis olid ribadeks kistud ja kokku murtud. Tee muutus lombiks, millest me kandadel läbi läksime, jalgadega solistades nagu aerudega. Paiguti oli vette roikaid pandud. Libisesime nendel, kui nad mudastena sattusid viltu ees olema. Mõnikord oli vett nii palju, et nad ujusid. Siis vajusid need keha raskuse all ja kadusid jalge eest ning mehed kukkusid või tuikusid pööraselt vandudes.

Pidi juba olema hommik. Lund ei sadanud enam. Jõudsime ühte külla, mis oli väikeseks sillapeaks üle tillukese oja, mille kääruline jooks kujutas praegu olemasolevat rindejoont. Bolshevikud olid pärast saksa tankide vasturünnakut tagasi tõmbunud ühte väiksesse metsatukka ja nende suurtükid püüdsid takistada. Pärastlõunases videvikus olid seomusgrenaderid ja soomuskütid, mõned pioneerid ja seitse saksa tanki küla ümbritsevas nõos positsioonid sisse võtnud. Nüüd jõudsime ka meie, eesti SS-vabatahtlikud, abiks. Öö saabumisel oli vaenlase poolrõngas küla ümber koomale tõmbunud. Saksa tankid kükitasid küla serval luureasendis. Üksikud hütid ja kolhoosi küünid pakkusid küsitavat kaitset. Aga ikkagi — illusioon kindlustatud positsioonist oli olemas.

Öö oli läbipaistmatult pime. Lumepilvedest olid saanud vihmapilved, mis tasasest tuulest aetuna liikusid itta. Pori teedel levitas pehkinud mulla leitsakut. Sõjamüra oli vaibunud. Ei olnud näha isegi tavalisi valgustusrakette. Ainult aeg-ajalt sähvis kaugel lõunas suurtükiavade tulekuma. See oli aga nii kaugel, et meieni ei kostnud kõige vähematki heli.

Lõuani oma aukudesse peidetud, rinnaga toetades vastu maad, mille tohutust suurusest lootsime endale kaitset, magasime ja tukkusime, väsinud päevasest võitlusest ja marssimisest. Ainult tankidest püüdsid valvsad silmad puurida läbi ööpimeduse. Mootorite sooju, mis oli kaua terasmasinais püsinud, oli taganenud öö jaheduse ees. Lõdisedes tundsid vahipostid öö ja veel kaugel oleva koidiku külmust.

Kuni korraga vaenlase poolel elavaks läks. Mootorid hakkasid möirgama, kõlisesid ja ragisesid lülikud. T 34! Iga sõdur, kes ärkas, tundis neid hääli. See kära kasvas ikka suuremaks, ägedaks lärmiks. Küla kõigi meie relvaliikide sõduritega *tuli* järsku ärkvele ja muutus väga valvsaks.

Sihturid laurasid liikumatult tankide kahurite juures — kus olid vaenlase tankid? Nõukogude suurtükid vaikisid veel esialgu. Ainult vaenlase tankid veeresid meie küla poole. Moondatud öisest *pimedusest*, oli nende tuleku reetjaks vaid müriin — näha polnud aga midagi. Mõnikord sähvatas tulekuma või leek — siis olid ka need märgid jälle kadunud. Künkaserval pidid nad kui hundid ringlema ümber küla, otsides nõrgemalt kaitstud kohti, kust nad lootsid läbi murda. Ikka veel ei tulistanud nad. Aga lärmitsev ragin muutus üha lõikavamaks, oli kuulda rooliseadme kriiskavat pidurdamist — ja igaüks kuulis kiiret ümberlülitamist, kui seomushiiglased mõne nõlvaku või mõo juures käiku vahetasid. Olukord muutus kuratlikuks, õudseks, ähvardavaks. Aga veel ikka ei tunginud soomustatud hundid peale. Nad keerutasid ümber nõlvaku. Seda võis ära tunda. Meie tuledistsipliin oli aga hea — ükski mees ei tulistanud. Kõik ootasid. Paarisaja sõduri silmad püüdsid läbistada pimedust.

Lõpuks ometi muutusid liikuvad varjud nähtavaks. Viirastused, millede kontuurid laiali valgusid, ühinedes hiliseõõga. Nüüd olid nad juba nii ligidal, et hulgusid nagu klähvivad koerad. Iga sõdur idarindel tunneb mürsuplahvatuse järgi tema kaliibri — veel paremini tunneme meie kõik aga T 34 mürinat. Nii vastuvaidlematult selget ja märvesõõvat heli ei ole üldse olemas, niikaugele kui idarinne ka ei ulatu. Suurtükkide juures aga rippusid sihturid, käed ketastel ja väntadel, valmis välkkiireks reaktsiooniks. Selle aja sees rõhusid vaenlase soomuskoletised ikka lähemale külale. Nad sarnanesid rohkem kui kunagi varem huntidega, kes tõmbavad oma ohvri ümber keereldes ringe üha koomale, et siis otsustaval silmapilgul kõrri hüpata. Ka meie praegune vaenlane püüdis oma tankidega ringi sulgeda.

Üks väikene sillapea, viletsa küla rusud, tillukene osa idarindest — nendel hilistel öötundidel oli siin võitluste tulipunkt, kus järjekordselt tugevnes Eesti-Saksa relvavendlus.

Veel oli raske kindlaks teha, kui palju vaenlase tanke meid ründas. Neid pidi olema vähemalt kümme — aga pimeduses võis ka eksida. Meie silmad nägid vaid üksikuid varjusid.

Algas vaidlus. Ei või teada! Nii see on: üksköik kui väga *meie* kõigi nende mitmesuguste käradega harjunud oleme — eksida võib siiski. Hiljuti juhtus, et terve kompanii metsas hetkeks pidas mürsu möirgavaks hääleks läheduses viibivate mägiküttide karjuva-hirmuva hobueesli häälitsuse esimesi helisid.

Meie seomusmasinad olid jõudnud vahepeal kokkuleppele. Üks meie hiiglasist oli tulevalmis. Ja umbes kolmsada meetrit meie ees vuras üks T 34 läbi soise ja porise aasa. Ikka kiirema sõiduga mürises ta lähemale. Ikka suuremaks kasvas ta optikus — ikka selgemaks muutus ta läheneva koidiku nõrgas ja kahkjas valguses. Sada meetrit — nüüd kadus ta jällegi mõõduriista valvsast silmast: uuesti otsida ja

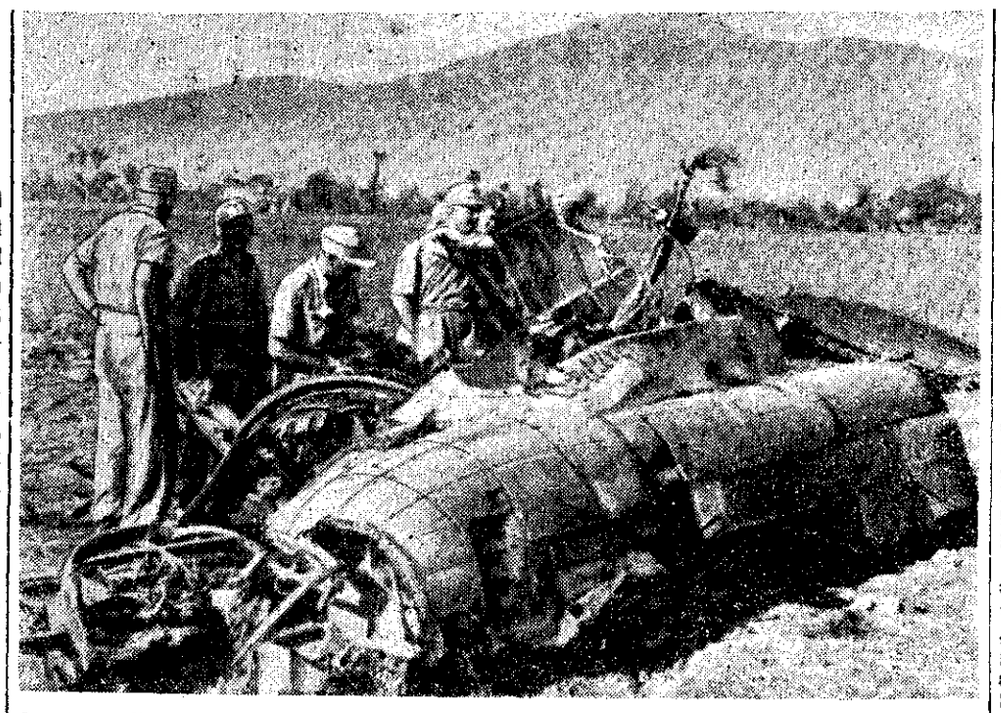

See terrorilennuk lendas just üle õhutõrjepatarei. Saades täistabamuse, kukkus ta 30 meetri kaugusele patarei asukohast. (Pk.-sõjakirj. Ritter. Wb.)

ikka uuesti — nüüd ainult nelikümmend meetrit. Võimsalt rebestasid hulguvad mootorid koidiku vaikust. Veel oli ta vaevalt paarkümmend meetrit meie positsioonidest ja näis juba, nagu tahaks ta meid rammida, kui lajatas esimene tulekeel meie torust. Kaja ei suutnud meie kõrvadest veel kaduda, kui juba tõusis järsk püstloodis lõõm vaenlase masinast. Ja nüüd viskusid kõigist meie kahuritest soomustläbistavate granaatide pikad tulekeeled. Bolshevike soomushundid olid avastatud. Meie relvad paiskasid tuld välja nii kiirelt kui vähegi jõudsid.

Kuratlik kära ümbritses meid. Oli ennekuulmatu mulje ülemaalisest raevutsemisest. Kähedate ja tumedate mürtsude, vihaste karjete ja eredate *loomakisendustega* sarnanevate oiete torm määratses üle suitsuräbalatega kaetud maa, millesse meie kuni kaelani olime maetud ja mida mürskude tuul näis tõukavat ja kõikuma panevat. Meie mürsud vasardasid vaenlase soomusele, nii et nende teras valgelt hõõgus.

See kõik vaimustas meid, jeovastas meid. Me kisendasime ühes kahuritega ja vaatasime üksteist, ilma et me oma naabri häält oleksime kuulnud. Siis ajasime kaelad õieli ja pöörasime silmad jällegi ette. Nagu lapse sünnipäevatordil küünlad põlevad, nii seisid ümber selle tillukese ja ometi nii tähtsa sillapeaküla põlevate T 34-de järsud õlised suitsupilved.

Aeg-ajalt kukkusid meie lähedusse ka vaenlase mürsud. Laskusime oma aukude põhja ning jäime lömitama, kuni piitsutav killukeste sadu oli meist üle käinud.

Kui valgemaks läks, siis näis, nagu tuleks neljateistaastase sünnipäevalapse kohvilaua riismed kõrvaldada — neliteist vaenlase tanki põlesi! Kaks neist lebasid külili soises mülkas. Neliteist tuld põlesid! Nende valguses läks meil korda enamlaste jalaväge, kes püüdis tankide kattel küla rünnata, tagasi lüüa. Vaenlase jalaväest ei olnud seekord palju asja — nad ei tahtnud sugugi rünnata, kui nägid oma põlevate soomusmasinate kaootilist segadust. Metsik kisa sundis neid aga edasi ja soomushuntide surm oli ainult nende oma eelkäijaks. Kui saabus päev ja vaenlase tankidest-tõrvikud olid põlenud, jättes järele vaid söestunud luustiku, lõi sekka ka Nõukogude suurtükivägi. Libisesime vaikselt tule alt ära möödudes hõõguvatest soomushuntide jäänustest ja laiendades sillapead. Lõuna ajal vahetati meid välja.

See oli lihtne tõrjeepisood ja ta oli siiski enam: see oli võidukas lõik idarinde lakkamatus tõrjevõitluses.

-se

Noored elupäästjad

Sindi kooliõpilased päästsid kahe lapse elu

Enese elu kaalule pannes päästsid Sindi jõel kolm kohalikku kooliõpilast uppumissurmast kaks last, kes kelgutamisel olid kukkunud läbi nõrga jää vette.

Õnnetus leidis aset Sindi tekstiilkäitise juures jõel, kuhu hoolimata nõrgast jäärst oli kelgutama tulnud ümbruskonna lapsi. Kolm koolilast, kes viibisid kelgutajate läheduses, märkasid äkki, et kaks noort kelgutajat koos kelguga langesid läbi jää jõkke.

Kuigi õnnetuskohale lähenemine nõrga ja murdunud jää tõttu oli ohtlik, ruttasid kooliõpilased kohale ja asusid lattide abil päästetööle. Vanemat last, kes suutis end vee peal hoida, õnnestus peagi välja tõmmata, kuna aga noorem kaotas külmas vees teadvuse ning veevool kandis ta jää alla.

Jälgides jää all edasilibisevat last, püüti lattide ja osalt paljaste käte abil jäässe auke raiuda. Kahel korral ei suudetud aga tabada õiget kohta, kuna kiire veevool oli õnnetusosalise vahepeal kaugemale edasi kannud. Alles kolmandast jääaugust suudeti laps välja tõmmata.

Kohaleruttanud arstidel õnnestus pärast kahetunnilist kunstliku hingamise tegemist laps ellu äratada.

Rakenduskunsti-esemete hinnad kinnitamisele

1. aprillil jõustub selle kohta vastav määrus

1. aprillil 1944 jõustub määrus omamaiste ja imporditud rakenduskunstiesemete ja mitmesuguste abitarbe-esemete hindade kohandamise kohta. Selle määruse kohaselt on Eestis valmistatud rakenduskunstiesemete ja abitarbe-esemete esmakordne müügile-laskja kohustatud nende müügihinda Eestis hindadedirektori juures kinnitada laskma.

Pärast 1. aprilli 1944 võib nimetatud esemeid ainult siis müügile lasta, kui hinnad on kinnitatud ja registrisse kantud Eesti Hindadeasutuses. Niivõrd kui on tegemist müügiga jällemüüjaile, on müüa resp. tootja kohustatud kõigi pakkumiste ja arvete väljakirjutamise korral selle registrinumbri ära tähendama. Teise juurdehindlusena on selle määruse põhjal lubatud arvestada (tootkahinnaks resp. sisseostu hinnaks ilma handekulndeta) 35 prots. kaubanduslikust juurdehindlusest.

Müükide puhul ühelt jaemüüjalt teisele jaemüügile, s. t. kui üks jaemüüja täidab hulgimüüja funktsioone või kui kauba jaotusprotsessi on jäetud ka hulgimüüja, tuleb loodetav kaubanduslik kasu õiglaselt jaotada osavõtnud müüjate resp. kaubandusastmete vahel. Seejuures peab eelnev jällemüüja järgnevale jällemüüjale antud arvel ära märkima ülejäänud, s. t. tema poolt kasutamata jäänud kaubanduslikku kasumi-s. a.

Et ära hoida Eesti Hindadeasutase töö kuhjumist 1. aprillile 1944, palutakse hinnataotlused sisse anda võimalikult varem.

Maavärisemised Peruus

Madridist, 8. 3. (DNB). Esmaspäeval toimus Peruus kuue tunni jooksul kaheksa maavärisemist, mis kutsusid elanikkonna hulgas esile suure ärevuse. Valitsus tegi ühele geoloogilisele komisjonile ülesandeks, teha kindlaks maavärisemiste põhjused.

RAADIO

PÜHAPÄEV, 12. MARTS 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.30 Hommikukontsert (ülek. ja hpl). 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Päevauudised. 7.30 Põllumeestele: Eesti talu ja noored (Põllumajandusliidunõunik agr. Robert Hallingu). 7.45 Suurte meistrite välkesi helitöid (hpl.) 8.45 Landesdienst Ostland. 9.00 „Teie ohver — meie elu!" Saksa hommikusaade kangelaste mälestuspäevaks. 10.00 Päevauudised saksa keeles. 10.45 „Julgeid hüüab sõjasarv . . ." Luule- ja muusikapõimik. Koostanud: S. Siinimets. 11.20 Erik Then-Berg mängib Bachi, Beethoveni ja Hammeri helitöid (Heliülesvõte 23. 2. 44, mgn.) 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (hpl). 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.15 Landesdienst Ostland. 14.30 Lastele: „Nende nimed ja teod ei kustu . . ." Luule ja muusikapõimik. 15.00 Ooperimuusika. I. vaatus Eugen d'Alberti ooperist „Madalik". (Heliülesvõte „Estonia" *kontsertsaalist*). 15.30 „Lehvivate lippude all", Detlev von Liliencroni novell. 15.45 Klaverimuusika. Schumann: Kontsertpala G-duur klaverile ja orkestrile (hpl.) 16.00 Mida sõdurid soovivad (ülek.) Vaheajal kell 16.45 Päevauudised ja saatekava ülevaade. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 18.00 „Vaenlaste vastu võideldes . . ." M. Sillaotsa kuuldemäng. Näitejuht: G. Helbemäe. 18.45 „Kojuminek", Ed. Oja kantaat. Ket.: Andrei Christiansen, bariton, Tallinna Meestelaulu Seltsi koor ja Ringhäälingu suur orkester juh. A. Karindi. (mgn.) 19.20 Eesti sõduritund (Kodu tervitab oma kaitsjaid). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Õhtukontsert (Ringhäälingu suur orkester P. Karpi juhatusel). 21.00 Päevauudised. 22.00 Päevauudised saksa keeles. 22.15 Öömuusika (hpl.) 24.00 *Saatelõpp.*

ESMASPÄEV, 13. MÄRTS 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikukontsert (ülek. Berliinist) 8.00 Heliplaadid. 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Jooksval lindil (mgn). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ringhäälingu ajaviiteorkester L. Tautsi juhatusel ja hpl). Saate kannab üle ka Riia saatja. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.20 Põhjast ja lõunast (Ringhäälingu ajaviiteorkester L. Tautsi juhatusel.) 15.30 Perenaistele. 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu tantsukapell Vl. Saposchnini juhat.) Vaheajal kell 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Solistidekontsert. Kavas eesti helitöid (Tiit Kuusik, bariton, Artur Värik, viiul ja Olav Roots, klaver). 18.00 Kirjanikke külastamas (9): Vestlus Albert Kivikasega. Usutleja mag. Erna Aavasaar. 18.20 Koorilaule (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.15 Rindereportaaže (ülek., s. k).. 1930 Muusika (ülek.) 19.45 Poliitiline loeng (ülek., s. k.) 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduritund (Tantsuviise. Mängib Ringhäälingu tantsukapell Vl. Saposnini juhatusel). 21.00 Päevauudised. 21.15 Igale midagi (ülek. Leipzigist). 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

Üleskutse

käitiste juhatajaile, käitisvahendajaile ja töötajaile

ERÜ on algatanud ülemaalise aktsiooni: igale eesti sõdurile kevadpühadeks kingituspakike. Üleantav kingituspakike on mõeldud tagala tervituseks ja tänutunde läkituseks eelseisvate pühade puhul.

Eesti Kutsekogud kutsuvad üles kõiki käitiste juhatajaid, käitisvahendajaid ja töötajaid kaastööle selle rahvusliku aktsiooni edukaks teostamiseks. Näitame, et töötaja tagalas ei ole unustanud rindemeest ja endist töökaaslast.

Käitiste juhatajad ja käitisvahendajad! Organiseerige oma käitistes rindepakikeste jaoks vajalike esemete kogumist! Selleks sobivad eriti järgmised esemed: villased sokid, kindad, sallid, taskurätikud, kammid, peeglid, maiustused, küpsised, paberossid, pliibud, suitsupitsid, habemeajamistarbed, kirjutusvahendid jne.

Vajalikud karbid pakkide jaoks ja lähemat informatsiooni saab ERÜ kohalikust ringkonnaametist. Pakid tuleb üle anda ERÜ-le hiljamalt 25. märtsiks k. a.

Töötajad! Kuigi meie võimalused annetamiseks on piiratud, oma rahvuskaaslaste-rindemeeste jaoks leidub meil igaühel kindlasti midagi, milliest me meelsasti loobume. Seepärast ärgu jäägu ükski käitis ega töötaja rindepakikeste aktsioonist eemale.

Tallinnas, 8. märtsil 1944

Eesti Kutsekogud

Tervituste heliplaadistamine eesti rindevõitlejaile

Ühenduses teise eesti sõduritunni kavva võtmisega annab Tallinna Ringhääling tulevikus selle saate raamides edasi heliplaadistatud eesti rindevõitlejate omakste ja sõprade tervitusi, mis seni levitati Weichseli saatja poolt. Võimaldades kõigile tervitada omakseid rindel ja väljaõppe laagris korraldas Ringhääling reedel, 10. skp. kell 12 järjekordse tervituste heliplaadistamise. Samuti anti nue sõduritunni raames edasi ka kirja teel saabunud tervitused teistest eesti linnadest ja maalt. Kirjalikud tervitused palutakse adresseerida Ringhäälingule märgusõna all „Kodu tervitab oma kaitsjaid", mis ühtlasi on ka uue sõduritunni nimi.

„Käegakatsutav tõend" Ameerika sõprusest

USA-senaator soovitab soomlasi küüditada Alaskasse

Genfist, 9. 3 (DNB). United Pressi teatel seletas USA senaator Alexander Wiley ajakirjanduse esindajatele, et kui Nõukogude Liidule lubatavat Soomelt ära võtta maaalasid, siis peaksid Ühendriigid võimaldama soomlastele „varjupaika" Alaskas. USA peaks kutsuma soome rahvast, nii palju kui see on selleks valmis, üles siirduma Alaskasse, kaasa aitama vägeva ja rikka impeeriumi ülesehitamisele. See oleks „tõesti käegakatsutava sõpruse näiteks".

Türi uudiseid

Toimuvad samariitlaste kursused. ERÜ Türi komitee korraldusel toimuvad Türil praegu samariitlaste kursused, millest osavõtt on rohkearvuline. Vanemas grupis on osavõtjaid 40 ümber ja nooremas grupis 50 — gümnaasiumi ja ainduskooli vanemate klasside tütarlapsed. Kursused on kestnud juba mõnda aega ja jõuavad lõpule. Lektoriks on linnaarst dr. Vannak.

Sõjakorjandus edeneb hästi. Vabaduspäeval alanud sõjakorjandus on arenenud edukalt. Korjandust teostavad õpilased ja see on leidnud kõikjal, kuhu korjajad ilmuvad, sooja suhtumist ja arusaavat mõistmist. Üksikud isikud pole keeldunud ka suuremate summade andmisest sõjaskannatanute toetamiseks. Nii on isegi 100 rmk suurusi annetusi võidud tänuga vastu võtta. Lisaks rahalistele annetustele on kogunenud ka esemelisi annetusi pesu ja muu näol. Korjandus kestab veel edasi.

Eksitav trükiviga. Eelmise lehe joonealuses „Sõjatalvine Türi" oli eksitav trükiviga meiereid käsitavas osas. Lehes toodud „Päevas toodavat praegu keskmeiereisse piima 2500 kg, mis läheb alla 5. a. lastele" asemel peab olema „Päevas toodavat praegu keskmeiereisse piima 2500 kg, millest ainult murdosa — 150 kg — läheb alla 5. a. lastele."

AMETLIKUD TEATED

Aedvilja Keskühisus

sõlmib tubakakasvatuslepinguid kuni 25. märtsini 1944 a., samuti köögiviljakasvatuslepinguid järgmistes kohtades:

Paide esinduses, juhataja Voldemar Kübler Paides, Posti t. 3.

Türi ostupunktis, juhataja Karl Rudi Türil, Viljandi t. 1.

Järva-Jaani ostupunktis, juhataja Nikolai Krol Järva-Jaanis, Jaani t. 5.

Esna ostupunktis, juhataja Villip Reva Esnas, Pikk t. 12.

Aegviidu ostupunktis, juhataja Lisete Pürje Aegviidus, Piibe mnt. 3.

Ambla ostupunktis, juhataja Erich Kuulmata Amblas, kauplus.

Rakke ostupunktis, juhataja Erich Külvi Rakkes, Koeli talu.

Koeru ostupunktis, juhataja Aleksander Murd Koerus, aednik.

Lepingute sõlmijaile võimaldatakse tubaka- ja köögivilja seemnete saamist.

Aedvilja Keskühisuse PAIDE esindus.

TEADAANNE

Kõigil meeskodanikel, kes on saanud kaitseteenistuskomisjonide poolt ajapikendust kuni 15.märtsini 1944.a. ja neil, keda määratud uuele aretlikule järelvaatusele 15. märtsil 1944., ilmuda Kaitseteenistuskomisjoni. Paide Kaitseväeringkonna Staapi, Paide, Tallinna tn. 4 järgmiselt:

15. märtsil 1944. a. kella 0800-15.00 Albu, Rakke, Vajangu, Väinjärve, Võhmuta, Ambla ja Lehtse vallad.

16. märtsil 1944., kella 0.800-15.00 Kareda, Koigi, Paide, Väätsa. Käru ja Särevere vallad.

17. märtsil 1944. a. kella 0.800-15.00 Paide, Tapa ja Türi linnad ning kõikide valdade meeskodanikud, keda määratud komisjoni poolt nuele aretlikule järelvaatusele 15. märtsil 1944.

PAIDE KAITSEVÄERINGKONNA ÜLEM

TEADAANNE

Alates 9. märtsist 1944. a. on PAIDE KAITSEVÄERINGKONNA STAABI telefonid:

Adjutant — Paide 156
Kantselei — Paide 160
Paide Kaitseväeringkonna ülem

Väikest unustamata armast

Eha Pihelgat

sünd 23. nov. 1935. a.
surn. 7. märtsil 1944. a.

mälestavad sügavas leinas

Retla algkooli õpilased ja õpetajad

Lahkus meilt jäädavalt meie ema ja vanaema

Minna-Marie Tepp

snd. Sanberg

sünd. 17. 07 1875.
surn. 8. 03. 1944

Leinavad omakseid

Matmine Paides 12. 03. 1944. kell 2. p.l

Müüa noor Tiine LAMMAS. Hind RMk. 60.— Teatada Kareda, Viisu k. Põlts.

Soovitakse osta või vahetada JUUKSELÕIKUSEMASINAT. Teatada slt. „Masina" all.

Soovitakse osta TOAKOERA või mõnd suuremat tõukoera. Teatada slt.

Soovin OSTA Paide vallast 4—9. a. vanust HOBUST. Tasu 1939. a. hindade määruse alusel. Pakkumised saata slt.

Kellel on noorem LÜPSILEHM vahetada lihaloома vastu? Teatada Kärevere p.-ag. Joh. Õis.

MÜÜA ehk vahetada HEINU puude vastu. Teatada Paide, Lai t. 57. M. Luikile.

Noor LÜPSILEHM vahetada lihaloома vastu. Teatada Särevere vald, Pala postit. R. Org.

Müüa DIIVAN Rmk. 500.- pehme tugitool Rmk. 100.- ja tumba Rmk. 35.- Pärnu tn. 119.

Sõjapõgenik, RÄTSEP, soovib Paide ümbruse talupidajailt tööd. Aadress, Paide, Vee tn. 8.—4.